

Vergaderjaar 2005–2006

29 234

Ontwikkelingssamenwerkingsbeleid voor de komende jaren

Nr. 39

BRIEF VAN DE MINISTER VOOR ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 28 september 2005

Afgelopen jaar is op het ministerie van Buitenlandse Zaken op mijn verzoek gewerkt aan het formuleren van een nieuw onderzoeksbeleid binnen ontwikkelingssamenwerking; ik heb dit inmiddels goedgekeurd. Graag informeer ik u hierbij over de hoofdlijnen van het vernieuwde onderzoeksbeleid «*Onderzoek in Ontwikkeling*».

1. Samenvatting

De veranderingen in de wereld en, in samenhang daarmee, de veranderingen in het ontwikkelingsbeleid brengen nieuwe uitdagingen voor onderzoek met zich mee. Deze notitie markeert de voortgang in het denken over de rol van kennis en onderzoek in ontwikkelingssamenwerking, en dient als onderbouwing van het te voeren beleid vanaf 2005.

In een globaliserende wereld voldoet de oude aanpak van ontwikkelingsvraagstukken niet meer en moeten nieuwe wegen worden ingeslagen. Er wordt ministeriebreed veel geïnvesteerd in onderzoek. Een verbeterd onderzoeksbeleid, gericht op een effectiever gebruik van kennis voor armoedebestrijding en duurzame ontwikkeling zal meer dan voorheen bijdragen aan het bereiken van de ontwikkelingsdoelstellingen.

Een effectief gebruik van kennis en onderzoek wordt mogelijk gemaakt door het voeren van een centrale regie door de daarvoor verantwoordelijke afdeling van het ministerie, gecombineerd met de integratie van onderzoek in bilaterale, thematische en multilaterale programma's. De aanpak is gebaseerd op de volgende *uitgangspunten*:

- kennis die relevant is voor ontwikkeling en armoedebestrijding wordt niet vanzelfsprekend geproduceerd en toegepast;
- armoedebestrijding en duurzame ontwikkeling worden bevorderd door kennisontwikkeling en interactief leren binnen netwerken die verandering en ontwikkeling teweeg kunnen brengen, en die de eigen capaciteit van ontwikkelingslanden versterken;

- onderzoek wordt gezien in samenhang met andere vormen van kennisverwerving; het is een van de manieren om te komen tot innovatie en vernieuwing in het oplossen van vraagstukken.

2. Een nieuw beleid voor onderzoek

2.1 Nieuwe uitdagingen

- Duurzame armoedebestrijding, de centrale doelstelling van het Nederlandse beleid op het gebied van ontwikkelingssamenwerking, vindt plaats tegen de achtergrond van een voortdurend veranderende wereld. Dit vereist het ontwikkelen van nieuwe inzichten, benaderingen en oplossingen. Ontwikkelingen zoals globalisering, voortslepende internationale handelsvraagstukken, een toename in conflicten tussen en binnen staten, de HIV/AIDS-pandemie en toenemende milieuvuiling vragen om nieuwe benaderingen en oplossingen. Het ontwikkelingsbeleid moet een antwoord vinden op problemen die voorheen niet specifiek tot het werkterrein van ontwikkelingssamenwerking behoorden, maar die medebepalend zijn voor de voortdurende armoede en ongelijkheid. Dat brengt nieuwe uitdagingen voor onderzoek met zich mee.
- Met de millenniumontwikkelingsdoelen, waarachter de internationale gemeenschap zich in 2000 heeft geschaard, is het streven gericht op halvering van de armoede in het jaar 2015. In de nota *Aan elkaar verplicht* (2003) is vastgelegd dat de Nederlandse regering daarbinnen prioriteit geeft aan vier hoofdthema's: onderwijs, reproductieve gezondheid, milieu/water en HIV/Aids en enkele dwarsdoersnijdende thema's zoals goed bestuur en verbetering van ondernemingsklimaat.

Onderzoek kan hier een bijdrage aan leveren.

Kennis en onderzoek zullen worden gebruikt voor het bereiken van millenniumontwikkelingsdoelen zoals het halveren van de honger, basis-onderwijs voor iedereen, het terugdringen van kindersterfte, het verbeteren van de gezondheid van moeders, het terugdringen van hiv/aids en andere ziekten, het waarborgen van een duurzame leefomgeving en het tot stand brengen van een eerlijk handelsbeleid. Het ministeriebrede onderzoeksbeleid is al op een aantal van deze doelstellingen en thema's gericht: landbouw, (reproductieve) gezondheidszorg en hiv/aids, en milieu en water. Het relevant en bruikbaar maken van onderzoek voor sociale en economische verbeteringen vergt beleid en regie.

Onderzoek als bijdrage aan millenniumontwikkelingsdoelen

Onderzoek en wetenschap zijn de afgelopen eeuw stuwende krachten geweest achter technologische vooruitgang en economische groei. Nieuwe technologieën stelden mensen in staat ziekten te bestrijden, oogsten te vergroten, nieuwe energiebronnen aan te boren, informatie te ontsluiten en verspreiden, geboortebeperving te introduceren. Al deze vernieuwingen komen voort uit hoge investeringen in onderwijs, (wetenschappelijk) onderzoek en technologische ontwikkeling in de rijke landen.

Veel ontwikkelingslanden hebben bij deze ontwikkelingen aan de zijlijn gestaan en waren in het gunstigste geval gebruikers van de in rijke landen opgebouwde kennis en technologieën. Te weinig kennis en technologie zijn toegankelijk voor en toepasbaar in een groot aantal landen. Overheden investeren er – uit geld- en capaciteitsgebrek – te weinig in, terwijl private investeringen achterwege blijven omdat er commercieel gezien te weinig aantrekkelijke markten zijn voor onderzoek naar verbeterde gewassen voor kleine boeren of nieuwe medicijnen voor gangbare tropische ziekten.

Waar wetenschap en technologie een cruciale rol in de rijke landen hebben gespeeld bij het op gang brengen van ontwikkeling en economische groei, moeten investeringen in kennis en systemen van innovatie bijdragen aan het bereiken van de millennium-ontwikkelingsdoelen: halvering van de armoede in 2015. Om de armste landen te laten profiteren van nieuwe ontwikkelingen en te helpen bij het opbouwen van eigen capaciteit op het gebied van onder meer gezondheidszorg, hiv/aids-bestrijding, watervoorziening, onderwijs en voedselproductie is – bij het achterblijven van private investeringen – internationale steun onontbeerlijk. Die steun is bijvoorbeeld nodig voor:

- onderzoek naar ziekten. Slechts 10% van het geld dat wereldwijd beschikbaar is voor onderzoek naar de bestrijding van ziekten wordt gericht op 90% van de gezondheidsproblemen op de wereld.
- landbouwkundig onderzoek. De vijftien internationale centra voor landbouwkundig onderzoek, verenigd in de Consultative Group on Agricultural Research, die zich met steun van onder meer Nederland richten op de vergroting van de productiviteit van de armste boeren, hebben voor hun werk jaarlijks \$ 400 miljoen beschikbaar. De zes grootste agrobedrijven ter wereld hebben hiervoor circa \$3 miljard beschikbaar.

- Een belangrijk uitgangspunt in het Nederlandse beleid is dat samenwerking ten behoeve van ontwikkeling een gezamenlijk belang is van de rijke landen en hun partnerlanden. De nota *Aan elkaar verplicht* legt daarnaast de nadruk op medeverantwoordelijkheid van private partners. Deze keuzes leiden tot een bredere samenwerking met en tussen andere partners. Ook voor de samenwerking op het gebied van onderzoek heeft dat consequenties.
- Uit veranderende inzichten over ontwikkelingssamenwerking blijkt dat er lessen uit het verleden zijn getrokken. Er is geleerd dat de kwaliteit van bestuur in landen – variërend van sociaal-economisch beleid tot mensenrechtenbeleid – in hoge mate de effectiviteit van het ontwikkelingsbeleid bepaalt. Ook wordt er kritisch gekeken naar de wijze waarop de internationale donorgemeenschap de samenwerking met haar partners heeft georganiseerd. Beleidscoherentie, coördinatie en harmonisatie van procedures dragen bij aan de effectiviteit van de samenwerking en staan daarom nu hoog op de internationale agenda. Deze nieuwe ontwikkelingen leiden ook tot nieuwe vragen en nieuwe behoeften aan onderzoek.
- In toenemende mate is economische groei gebaseerd op kennisproducten en kennisdiensten. Er dreigt een nieuwe kloof te ontstaan tussen landen die de aansluiting weten te vinden met de globaliserende kenniseconomie en sommige ontwikkelingslanden die daar niet in slagen, met name in Afrika en de Arabische wereld. Dit vraagt om een herbezinning op de rol van kennis en innovatie in ontwikkeling en om nieuwe accenten in het onderzoeksbeleid.

Onderzoek en armoedebestrijding

Er bestaan veel vormen van onderzoek, en onderzoek kan op verschillende manieren een bijdrage leveren aan ontwikkeling en armoedebestrijding. Het is beslist niet altijd een zaak van lange adem en ivoren torens: het kan helpen bij het oplossen van concrete problemen of bijdragen aan verbetering van de positie van achtergestelde groepen; onderbouwing geven aan het maatschappelijke debat over armoedebestrijding en ontwikkeling; worden ingezet voor kwaliteitsverbetering en resultaatmeting; maar ook een langetermijnperspectief genereren en beleidsaanbevelingen doen. Onderzoek kan leiden tot innovatie en vernieuwing; de toepassing van onderzoek kan leiden tot verandering en verbetering van de maatschappelijke positie armen.

Onderzoek is een van de stuwende krachten geweest achter allerlei verworvenheden op het gebied van ontwikkeling en armoedebestrijding. Neem bijvoorbeeld de ontwikkeling

van vaccins tegen pokken, polio en andere kinderziekten, die flink hebben bijgedragen aan verhoging van de levensduur van velen. Met de ontdekking en toepassing van de zeer goedkope orale rehydratietherapie is de dood van miljoenen aan diarree lijdende baby's voorkomen.

Nieuwe gewasvariëteiten, pesticiden en kunstmest hebben sinds het begin van de jaren zestig geleid tot een verdrievoudiging van de oogstproducties in ontwikkelingslanden. Ook sociaal-wetenschappelijk onderzoek werpt zijn vruchten af: het kan leiden tot beïnvloeding van beleid, zoals het afschaffen van schoolgeld waardoor meer kinderen onderwijs kunnen genieten.

Maar lang niet altijd worden onderzoeksresultaten voldoende vertaald in beleid en toegepast in strategieën voor armoedebestrijding. Het onderzoeksbeleid moet zich daarom niet uitsluitend op nieuw onderzoek richten, maar ook op het beter benutten van vergaarde kennis en op innovatieve methoden om mensen in staat te stellen onderzoeksresultaten in de praktijk toe te passen.

2.2 Onderzoek in de Nederlandse ontwikkelingssamenwerking

Vijftig jaar ontwikkelingssamenwerking laat zien dat de werkelijkheid in ontwikkelingslanden zo dynamisch, complex en veelkleurig is dat standaardrecepten niet werken. Een ontwikkelingsstrategie die aan die werkelijkheid recht doet geeft aan onderzoek een plaats als onderdeel van het proces van beleidsvorming en innovatie.

Sinds de jaren zeventig heeft onderzoek die plaats in het Nederlandse ontwikkelingsbeleid. Vanaf 1992 werd het op andere leest geschoeid, waarbij de nadruk kwam te liggen op het bevorderen van vraaggerichtheid en bruikbaarheid van onderzoek en de versterking van onderzoekscapaciteit in ontwikkelingslanden.

Een sleutelrol werd daarin toebedeeld aan een aantal brede, meerjarige onderzoeksprogramma's in enkele partnerlanden.

Hoewel het Nederlandse onderzoeksbeleid binnen ontwikkelingssamenwerking veel heeft bijgedragen aan versterking van onderzoekscapaciteit in partnerlanden en vernieuwing op terreinen variërend van biotechnologie en landbouw tot waterbeheer en milieu, kan dit beleid op verschillende punten worden verbeterd.

Zo heeft de visie op de rol van kennis en onderzoek in ontwikkeling zich verder ontwikkeld. Niet alleen de vraaggerichtheid van het onderzoek staat centraal, maar ook de bredere inbedding van onderzoek in beleid en praktijk en de interactie tussen verschillende maatschappelijke actoren (zie ook punt 3).

Ook de organisatie van het onderzoeksbeleid vraagt om aanpassing. Het onderzoeksprogramma had de afgelopen periode steeds minder relatie met de overige programma's van ontwikkelingssamenwerking en de contacten tussen beleidsmakers en wetenschappers zijn in Nederland op de achtergrond geraakt. Onderzoek bleef te versnipperd, waardoor het leereffect gering was. Uit recente inventarisaties blijkt dat de planning, registratie, monitoring en evaluatie van de onderzoeksuitgaven sterk kunnen worden verbeterd.

Onderzoek ten behoeve van armoedebestrijding en duurzame ontwikkeling vindt internationaal binnen tal van organisaties plaats, ondersteund door soms grote financiers als de Wereldbank. Wat rechtvaardigt een specifiek Nederlands beleid op het gebied van onderzoek?

- Een belangrijk uitgangspunt van de Nederlandse inzet is de nadruk op de behoeften in ontwikkelingslanden. In (internationaal) onderzoek in het kader van ontwikkelingssamenwerking is de aansluiting bij de

agenda van de ontwikkelingslanden en versterking van onderzoekscapaciteit in partnerlanden nog lang niet altijd gemeengoed.

- Het is belangrijk dat Nederland zijn bilaterale en thematische programma's voor ontwikkelingssamenwerking ondersteunt met onderzoek dat de kwaliteit van de beleidsuitvoering bevordert, omdat ontwikkelingssamenwerking in lokale situaties vaak maatwerk vraagt.
- In de partnerlanden bestaat veel belangstelling voor de Nederlandse wetenschappelijke expertise en werkwijzen, bijvoorbeeld op het gebied van landbouw, water en gezondheid.

Er is dus alle reden om in het Nederlandse ontwikkelingssamenwerkingsbeleid een plaats te geven aan onderzoek. Dat gebeurt echter niet in isolatie. In de eerste plaats zal de aanpak erop gericht zijn aan te sluiten bij de strategieën voor armoedebestrijding van de partnerlanden. En in de tweede plaats wordt samenwerking en uitwisseling gezocht worden met andere donoren, zowel in de partnerlanden zelf als op centraal niveau.

Voorbeelden van door Nederland gesteund onderzoek

In 2004 is circa 3,3% van de uitgaven van ontwikkelingssamenwerking besteed aan onderzoek, deels via het centrale onderzoeksprogramma (€ 23 miljoen) en deels via bilaterale, multilaterale en thematische programma's. Onderzoeksthema's zijn: onderwijs, gezondheidszorg, reproductieve gezondheidszorg en hiv/aids, landbouw, milieu, water, bosbeheer, handelsbeleid, goed bestuur, mensenrechten en conflict en sectoroverstijgende thema's. Voorbeelden:

- Het onderzoek naar rijstproductie en de introductie van gewasvariëteiten met hoge opbrengsten – sinds de jaren '70 verricht door het International Rice Research Institute – is van grote invloed geweest op de wereldwijde productie van rijst. Van de variëteiten met hoge opbrengst die in Azië wordt geproduceerd is 75 % ontwikkeld door onderzoekers van IRRI en andere landbouwkundige instituten.
- In de moeraslanden in de Indiase deelstaat Kerala leven de mensen van onder andere garnalenteelt, brakwaterlandbouw, medicinale plantenteelt en de productie van biomassa. Dankzij de resultaten van onderzoek naar milieuvervuiling en aantasting van mangrovebossen weet de bevolking zich beter te verzetten tegen de afbraak van haar leefomgeving en inkomsten. Later hebben de onderzoekers de Indiase regering geadviseerd in de onderhandelingen over de Convention on Biodiversity.
- Voor herdervolken in Oeganda, Soedan, Kenia en Ethiopië die hun inkomsten zagen verdwijnen op steeds verder verschromelende weidegronden zijn nieuwe perspectieven gecreëerd. Met steun van de Organisation for Social Science Research in Eastern Africa is met boeren, onderzoekers, nationale en lokale bestuurders gewerkt aan methoden om meer water vast te houden, veeziekten te bestrijden en andere grassoorten en struiken te gebruiken. De bevolking heeft in acht jaar tijd niet alleen haar melk- en vleesproductie zien toenemen, maar ook haar inkomen.
- Samen met kleine boeren in de hooglanden van de Andes in Peru, Ecuador en Bolivia, die kampten met droogte, erosie, plantenziekten en daardoor teruglopende inkomsten, is in de jaren '90 een onderzoeks- en ontwikkelingsprogramma opgezet voor de veredeling van voedselgewassen en bescherming van hun grond. Inmiddels zijn bodemerosie en vervuiling van het oppervlaktewater (door bestrijdingsmiddelen) teruggedrongen en de oogsten verbeterd. Meer voedselzekerheid, een betere gezondheid, een hoger inkomen en de oprichting van belangenorganisaties zijn het resultaat.

3. Doelstellingen en uitgangspunten

De doelstelling van het onderzoeksbeleid is het effectief gebruiken van kennis en onderzoek voor armoedebestrijding en duurzame ontwikkeling.

Kennis die relevant is voor armoedebestrijding en duurzame ontwikkeling wordt niet vanzelfsprekend geproduceerd, en vergaarde kennis wordt ook lang niet altijd in de praktijk gebruikt en toegepast. Dat vereist speciale

aandacht en sturing. Nog al te vaak resulteert onderzoek in inzichten die niet toegankelijk zijn of niet bruikbaar voor ontwikkelingsprocessen.

Kennis bestaat niet alleen uit een door onderzoek opgebouwde «voor-raad» objectieve informatie. Ook intuïtie, interpretatie en context-gebonden inzichten maken er deel van uit. Kennis wordt niet alleen door wetenschappers aan academische instellingen ontwikkeld maar ook door maatschappelijke organisaties en bedrijven. Onderzoek is dan ook niet het enige antwoord op behoefte aan kennis. Seminars, trainingen, evaluaties, monitoring en andere vormen van rapportage, brainstormsessies, internetdiscussiegroepen, debatten, werkgroepen en creatieve werkvormen kunnen evenzeer bijdragen aan kennisopbouw en richting geven aan ontwikkeling en innovatie.

De vertaling van kennis en onderzoek naar nieuwe praktijken, werkwijzen en productiemethoden verloopt, zo blijkt uit de praktijk, niet via lineaire processen, maar via samenwerking, ervaringsuitwisseling en communicatie. Interactie tussen betrokkenen en hun diversiteit en wederzijdse afhankelijkheid zijn de belangrijkste eigenschappen van een functionerend systeem van innovatie. Door kennisuitwisseling en interactie kan kennis uit verschillende bronnen worden gecombineerd in maatwerk voor de oplossing van specifieke, lokale problemen.

Maatschappelijke organisaties, bedrijven, universiteiten, onderzoeks-instituten, consumenten, bestuurders en beleidsmakers ieder met hun eigen inbreng en gewoonten – kunnen het beste gezamenlijk functioneren als katalysator voor verandering. Daarom is de maatschappelijke inbedding van onderzoek zo belangrijk.

Om innovatie te stimuleren is aandacht nodig voor de relaties tussen wetenschap, beleid en praktijk, en voor de maatschappelijke omgeving van die relaties. Dit wordt aangeduid met het begrip *systembenadering*, dat inhoudt dat niet de afzonderlijke delen van een systeem, maar de wisselwerking ertussen centraal staat. Ook onderzoek en onderwijs worden gezien als delen van een groter systeem waarin onderzoekers, boeren, bedrijven, maatschappelijk middenveld, belangenorganisaties en beleidsmakers kennis uitwisselen om sociale en economische verbeteringen te bewerkstelligen.

Dat brengt onder andere met zich mee dat het versterken van onderzoeks-capaciteit en leervermogen binnen die innovatiesystemen een belangrijk onderdeel is van het nieuwe onderzoeksbeleid. Dat wordt niet alleen gericht op individuele onderzoekers, maar op alle individuen, groepen en organisaties die samenwerken om maatschappelijke problemen op te lossen en vernieuwingen tot stand te brengen.

Ook het ministerie zelf maakt, met zijn verschillende directies en posten, deel uit van systemen gericht op kennis en innovatie. Het onderzoeksbeleid draagt dan ook bij aan het leerproces en het kennismanagement van het ministerie.

De relevantie van onderzoek wordt bepaald aan de hand van:

- De *inbedding*: komt de agendering van het onderzoek voort uit interactie van verschillende maatschappelijke actoren en levert het onderzoek een bijdrage aan de versterking van die interactie?
- De *vraaggerichtheid*: biedt het onderzoek antwoord op vragen die rechtstreeks afkomstig zijn van belanghebbenden bij en verantwoordelijken voor armoedebestrijding. Hoeveel prioriteit heeft het onderzoek, van wie is de onderzoeksvraag afkomstig, voor wie is het onderzoek belangrijk en wat houdt de vraag precies in?
- De *diversiteit* van de deelnemers aan het onderzoek en de manier waarop deze met elkaar samenwerken.

- *De toepassingsgerichtheid*: hoe worden de uitkomsten van het onderzoek in de praktijk gebracht? Het kan bijvoorbeeld gaan om onderzoek naar de verbetering van beleid, versterking van het maatschappelijk middenveld in een land of innovaties in een sector.
- De *meerwaarde* van onderzoek ten opzichte van andere vormen van verwerven van kennis.
- De *kwaliteit* van het onderzoek in termen van geldigheid, betrouwbaarheid en vernieuwing.

4. Aanpak

De doelstelling en de uitgangspunten leiden tot een aanpak langs drie lijnen.

Om onderzoek een plaats te geven in het proces van beleidsvorming en innovatie wordt *onderzoek beter geïntegreerd in het beleid en de programma's voor ontwikkelingssamenwerking*.

Deze aanpak impliceert een decentrale uitvoering van het onderzoek binnen het ministerie met een centrale regie om de kwaliteit en professionaliteit, coördinatie en samenhang in onderzoek te bewaken. Er wordt gewerkt aan vergroting van de professionaliteit van de betrokken beleidsmedewerkers en aan de kwaliteitsbewaking van de onderzoeksagenda. Dat gebeurt door het bewust *investeren in relaties tussen onderzoekers en beleidsmakers* en door het beleggen van de *centrale regie* bij de afdeling onderzoek.

4.1 *Betere integratie van onderzoek in beleid en programma's voor ontwikkelingssamenwerking*

Onderzoek wordt ingezet om de doelstellingen van armoedebestrijding en duurzame ontwikkeling te behalen, bijvoorbeeld bij de bevordering van goed bestuur, de verbetering van het ondernemingsklimaat, het terugdringen van HIV/Aids, de versterking van het maatschappelijk middenveld of het verbeteren van de kwaliteit van onderwijs.

Een goed gebruik van de mogelijkheden van onderzoek vraagt om integratie van de onderzoeksprogrammaring in de planning-, uitvoering-, monitoring- en evaluatiecyclus van het ministerie. De overweging om onderzoek al dan niet in te zetten wordt zo normale praktijk, volgend uit de meerjarige strategische planning en het jaarplan.

Een betere integratie van onderzoek in de beleidscyclus zal niet alleen leiden tot een koppeling aan de prioriteiten van het beleid van de partnerlanden en het ministerie. De integratie vindt plaats op drie niveaus: binnen de bilaterale programma's, binnen de thematische en regionale programma's en op centraal niveau.

4.1.1. *Onderzoek in de bilaterale programma's*

Integratie van onderzoek vindt ten eerste plaats in de bilaterale programma's, onder verantwoordelijkheid van de ambassades. Daarvoor is de systeembenadering het uitgangspunt, dat wil zeggen de gerichtheid op een verbetering van de interactie tussen praktijk, beleid en wetenschap. De jaarplancyclus vormt de context voor de besluitvorming over de inzet van onderzoek.

Niet de behoefte aan onderzoek *sec* is het vertrekpunt, noch de versterking van onderzoekscapaciteit als zodanig, maar de behoefte aan kennis op een terrein van samenwerking tussen de ambassade, overheden en bij voorkeur ook de particuliere sector. Deze interactie met overheden,

onderzoekinstellingen, particuliere organisaties, het bedrijfsleven en andere donorlanden vormt de basis voor zinvol onderzoek.

Ambassades kunnen, binnen het raamwerk van de prioriteiten van het bilaterale programma, middelen inzetten om:

- het partnerland te ondersteunen bij de opstelling en / of uitvoering van een nationaal kennis- en onderzoeksbeleid. Een dergelijke samenwerking kan bijvoorbeeld leiden tot de opzet of versterking van een lokaal equivalent van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid;
- onderzoek en lokale onderzoekscapaciteit te ondersteunen volgens de principes van de systeembenadering;
- strategisch onderzoek te (laten) verrichten ter verdieping of toetsing van de armoedestrategie of van de effectiviteit van de ontwikkelingsinspanningen in het partnerland;
- te investeren in de relaties tussen beleidsmakers en onderzoekers voor gezamenlijke agendasetting (in het kader van de IS-academie, zie 4.2).

4.1.2 Onderzoek in thematische en regionale programma's

Een tweede vorm van integratie vindt plaats in de thematisch of regionaal georiënteerde programma's van directies in Den Haag. De eerder geschetste uitgangspunten van de systeembenadering vormen ook hier het leidende principe. De jaarplancyclus vormt de basis voor besluitvorming over de inzet van onderzoek en toekenning van middelen daarvoor.

Directies kunnen middelen inzetten om:

- kennisnetwerken en innovatiesystemen te ontwikkelen binnen het eigen beleidsterrein;
- onderzoek te bevorderen binnen het eigen beleidsterrein, bijvoorbeeld ter realisatie, verdieping of toetsing van het meerjarig strategisch plan of naar organisatievraagstukken binnen de sector of het thema (in samenwerking met belanghebbende partijen in ontwikkelingslanden, internationale gespecialiseerde organisaties, andere donoren en/ of medefinancieringsorganisaties);
- samen te werken met nationale en internationale kennisinstellingen en netwerken in Noord en Zuid om bestaande kennis en onderzoeksresultaten te ontsluiten;
- synergie met andere donoren te bevorderen en de Nederlandse rol in multilaterale instellingen te versterken;
- de relatie tussen onderzoek en beleid te stimuleren, bijvoorbeeld in Nederland met de IS-academie-formule (zie 4.2);
- op de hoogte te blijven van kennisontwikkeling en resultaten van onderzoek.

De samenwerking kan verschillende vormen aannemen, bijvoorbeeld die van een publiekprivaat partnerschap, maar ook van opdrachtverstrekking voor onderzoek, een subsidierelatie of een langdurige samenwerkingsovereenkomst.

Ook met verschillende multilaterale instellingen, zoals de Wereldbank, FAO en ILO, heeft het ministerie samenwerkingsovereenkomsten, waarbinnen onderzoek wordt gefinancierd. De beleidsdialoog met deze organisaties geeft gelegenheid om gezamenlijk de prioriteiten voor dat onderzoek uit te werken en toe te zien op de relevantie. Tevens zullen de mogelijkheden voor samenwerking met medefinancieringsorganisaties op het gebied van onderzoek worden onderzocht.

4.1.3 Centraal Onderzoeksprogramma

Het centrale onderzoeksprogramma van de Directie Culturele Samenwerking, Onderwijs en Onderzoek (DCO) wordt omgevormd tot het

programma Onderzoek en Innovatie. Dit programma is gericht op vernieuwing van onderzoekssamenwerking, onderzoeksmethoden en het gebruik van kennis voor duurzame armoedebestrijding en ontwikkeling. De programmering geschiedt vanuit de volgende invalshoeken:

- het leggen van nieuwe thematische en / of disciplinaire dwarsverbanden (themaoverstijgend onderzoek);
- het bevorderen van regionale samenwerking in onderzoek en kennisontwikkeling (landenoverstijgend onderzoek);
- oriëntatie op toekomstige (internationale) ontwikkelingen;
- het genereren van *countervailing knowledge*; het scheppen van mogelijkheden voor het ontwikkelen van nieuwe, onorthodoxe inzichten die bijdragen aan het vinden van oplossingen voor armoedevraagstukken;
- het ondersteunen van strategische internationale onderzoeksnetwerken;
- optimalisering van informatie- en communicatiestrategieën om te bewerkstelligen dat opgebouwde kennis beter en ruimer wordt verspreid en benut in beleid en programma's voor armoedebestrijding;
- het vergroten van inzicht in de werking van innovatiesystemen, samenwerkingsverbanden (van onder andere beleidsmakers, maatschappelijk middenveld, academische instellingen, bedrijven) die kennis ontwikkelen en gebruiken om bij te dragen aan de oplossing van specifieke, lokale vraagstukken.

Voor het centrale onderzoeksprogramma is in 2006 een budget van € 25 581 000 beschikbaar. Een deel van het budget (€ 3 miljoen) zal worden gereserveerd voor de IS-academie.

4.2 Investeren in de relatie onderzoek-beleid

Een van de manieren om de risico's van een decentrale aanpak van het onderzoeksbeleid te ondervangen is het bewust *investeren in structurele relaties tussen onderzoekers en beleidsmakers*.

Om te bereiken dat kennis en onderzoek effectief worden gebruikt voor armoedebestrijding en duurzame ontwikkeling wil het ministerie de dialoog en samenwerking tussen beleid, praktijk en wetenschap intensiveren, zowel in Nederland als in de partnerlanden. Daardoor wordt een effectievere bijdrage aan het bereiken van ontwikkelingsdoelstellingen geleverd.

Er bestaan allerlei relaties tussen het ministerie en onderzoekers en hun organisaties. Beide hebben in het recente verleden echter onvoldoende samengewerkt. Er ontstond versplintering, de belangstelling voor ontwikkelingssamenwerking bij Nederlandse universiteitsbesturen liep terug en onderzoeksagenda's en beleidsdiscussies kwamen steeds meer in gescheiden domeinen tot stand.

Tijdens een brede consultatieronde onder beleidsmedewerkers en wetenschappers kwam aan beide kanten de behoefte naar voren om het maaklaarschap tussen beleid en wetenschap te versterken en nieuwe uitdagingen meer in samenhang tegemoet te treden.

De komende jaren zal er meer aandacht zijn voor de relatie met de Nederlandse academische wereld, mede om op dit niveau het draagvlak voor ontwikkelingssamenwerking in de Nederlandse maatschappij te versterken. In dit verband zal in de komende periode worden overlegd met verantwoordelijke instanties over de verbetering van de registratie van in Nederland uitgevoerd onderzoek dat bijdraagt aan de verwezenlijking van de millennium-ontwikkelingsdoelen.

Het ministerie heeft inmiddels het initiatief genomen voor de opzet van de *IS-academie* (IS staat voor internationale samenwerking), die voorziet in

meerjarige samenwerkingsovereenkomsten die tussen onderdelen van het ministerie en onderzoeksinstituten worden gesloten. Het doel hiervan is wederzijdse beïnvloeding en samenwerking bij de ontwikkeling en het gebruik van kennis. Ik informeer u hierover in een aparte Kamerbrief meer in detail.

Ook andere instrumenten zullen worden ingezet om de relatie tussen onderzoek en beleid te bevorderen:

- wetenschappers en onderzoekers worden betrokken bij het beleid door middel van participatie in workshops, discussiefora en netwerken;
- het ministerie streeft ernaar een bijzonder hoogleraarschap op het gebied van onderzoek en ontwikkeling in te stellen aan een Nederlandse onderzoeksschool;
- op het ministerie zal een Raadsadviseur kennis en onderzoek worden benoemd met beleidsontwikkende, monitoring-, stimulerende, coördinerende en makelaarstaken, die zich tevens zal bezighouden met het bevorderen van contacten tussen ministerie en academische wereld;
- tot slot zal het ministerie zich ervoor inzetten om jonge wetenschappers werkervaring op te laten doen in ontwikkelingslanden en binnen toonaangevende internationale ontwikkelings- en onderzoeksinstituten.

De externe samenwerking zal verder gaan dan alleen die tussen beleidsmakers en wetenschappers en ook degenen betrekken met praktijkervaring. Samenwerking met medefinancieringsorganisaties op dit gebied staat nog in de kinderschoenen. Bezien zal worden welke mogelijkheden er binnen het nieuwe medefinancieringsstelsel zijn om hieraan in de toekomst aandacht te geven.

Ook in de Raad van Advies voor Wetenschappelijk Onderzoek in het kader van Ontwikkelingssamenwerking (RAWOO) zijn wetenschappers en mensen uit beleid en praktijk vertegenwoordigd, zowel uit Nederland als uit partnerlanden. Met de RAWOO is, mede gelet op de bredere discussie over de rol van sectorraden, overleg gaande over de herinrichting van de adviesfunctie. Inzet daarbij is een flexibeler adviesstructuur met een scherpere focus op de prioriteiten van het beleid en behoud van de inbreng van expertise uit partnerlanden.

5. Verwachte resultaten

Om onderzoek effectiever te laten bijdragen aan het bereiken van de millenniumontwikkelingsdoelen verwacht Nederland de volgende resultaten in de partnerlanden en op internationaal niveau:

- versterkte samenwerking en uitwisseling tussen wetenschappers, ondernemers, ontwikkelingswerkers en beleidsmakers;
- verbeterde systemen voor het verspreiden en delen van kennis;
- een verbeterde omgeving voor onderzoek in het kader van ontwikkeling;
- versterkte instituties voor beleids- en praktijkadvisering op basis van onderzoek;
- versterkt innovatievermogen en versterkte kennisinfrastructuur.

De concrete uitwerking per beleidsthema zal worden gekoppeld aan de doelstellingen van het beleid en worden beschreven in thematische beleidsvoornemens voor de financiering van onderzoek.

De Minister voor Ontwikkelingssamenwerking,
A. M. A. van Ardenne-van der Hoeven